

(11) pam 3

SYDAFRIKANSKE FORTÆLLINGER.

2

Boeren reiste sig op i sadlen, hævdede rifsen, der lød et skud og ned gik generalen med hesten over sig.

L. E. TVEDTE'S
Forlag

KRISTIANIA
1903

SYD

(E) Pam.

29409

Ⓔ Pam. 2

Kommandantens hævn

af

W. M.

Kristiania

L. G. Tvedte's forlag

1903

Harald Thronjens bogtrykkeri.

Første Kapitel.

Paa Farmen. — Kommandant de Rey. — „Englænderne kommer“. — Jans Mord. — General Runter. —
Branden.

Det var i december maaned i Oranjesristaten. En brændende, varm dag begyndte at gløde gennem morgenens friskhed. Himmelen var en hvælving af det reneste blaa, kun plettet af enkelte fine fjærstyer, og søndenvinden kom sagtelig farende paa vinger, mættede af røglugt og stemte blot de sitrende capparislade, hvis mørkegrønne, næsten sorte farve stak grelt af mod den blaa hvælving.

Det var saa stille og fredeligt, at man neppe skulde tro, at landet var skuepladsen for et af verdenshistoriens største dramaer, som samvittighedsløse spekulanter havde sat iscene for at tilfredsstille sin guldtørst og umættelighed.

Kun af og til hørtes hæse skrig fra de smaa „Dicckopfs“, naar de svang sig op mod himmelen.

Sydafrikanske fortællinger no. 2

Langt fra syd —, over fristatens endeløse, sandige vidder bragte vinden røgen frem fra de brændende farme.

Paa den sortbrune jord blinkede overalt hvide skaller og knokler af okser og heste, sønderflaaede geværer, itubrudte oksevogne, lædertøi og pakninger, alt i forvirret uorden, knust og ødelagt, som om dødsengelen med Ijaaen og timeglasfæt var fløiet henover landet. Brændte farme låa overalt som sorte pletter paa tarooens røde sand og betegnede veien, hvor lord Roberts af Kandahar og hans horder havde marscheret.

Det var frigens frygtelige spor.

Lige ved den vakre Wilgeslod laa omgivet af akasietrær en vakker, liden boersfarm. Huset var som de fleste afrikanske bondegaarder hvidkalket og med straatag. Yppige vinranke slynged sig opover murene og gav huset et venligt og hyggeligt præg. Foran laa en have med store frugttrær, som netop stod i blomst og sendte duften ind gjennom de aabne vinduer.

Det laa saa vakert til. I nord snoede elven sig som et bredt sølvaand gjennom landet, i øst blaanede de mægtige Dragebjerge med sine vilde forrevne toppe, i syd og vest strakte endeløse fletter

fig, kun hist og her afbrudt af smaa, lave Kopper.

Ude paa den aabne veranda, som overskyggedes af mægtige træer, sad husfruen med sin voksne datter Sanna og sin 10 aar gamle søn Jan.

Hun var kraftig bygget, med et rundt, aabent ansigt og store straalende, brune øine. Det smukke, ravn sorte haar dannede en prægtig ramme om ansigtet.

De havde netop læst et stykke af bibelen og nød nu kaffen, der stod og røg i de skinnende hvide kopper.

Manden, Christian de Rey, den nu verdensberømte general, var en almindelig farmer.

Da krigen blev erklæret mellem de sydafrikanske republikker og Storbritannien, mellem dvergen og fjæmpen, tog han bøssen paa nakken og meldte sig med sine 3 voksne sønner til tjeneste.

Bed sin snarraadighed og dygtighed som fører var han snart blevet feltkørnet, og da han i nærheden af hovedstaden Bloemfontejn endog havde opsnappet 2 svære konvoyer og bragte forvirring og uro i det engelske hovedkvarter, blev han udnævnt til kommandant, en udnævnelse, som alle Burghers modtog med stormende bifald.

Ohm Chris holdt de af. Chris stolede de paa. Han vilde nok føre dem til feier.

Siden Pretorias fald foruroligede han stadig den engelske hær, bed sig fast i englændernes ryg, tilføiede dem det ene nederlag efter det andet og blev snart en af de mest frygtede boerchefer.

Det var ham, som stadig angreb, afbrød armeens forbindelse bagud, opsnappede konvoyer, fangede smaa garnisoner og kolonner og pludselig forsvandt, naar han havde gjort det rigtig hedt for sine modstandere, for en uge senere at dukke op i et distrikt 100 mil længere borte.

Store afdelinger blev sendt mod ham, dygtige generaler sat i spidsen, der blev foretaget store „drives“ for at fange ham, men alligevel hed det altid:

En kolonne fanget. Et regiment sprængt. Et depot taget.

Spurgte man saa, hvem manden for disse bedrifter var, fik man altid det samme svar:

Christian de Rey.

„Ja, jeg gad rigtig vide, hvordan far har det nu,“ sagde fru de Rey, idet hun vendte sig mod sin datter. „Jim fortæller, at der har været en forfærdelig kanontorden oppe i Brandwater Basin igaar.“

„Far har det nok ondt, men han har da Burghers omkring sig,“ faldt Sanna ind. „Det er frygtelig al den elendighed, vi maa udstaa for

disse engelskmænds skyld. Rief man. Der brænder de husene, hugger ned frugttræerne, plyndrer alt, hvad de kan overkomme og lader os værge= løse tilbage med 2 tomme hænder."

"Vi maa takke Gud, mit barn, at vi er sluppet saa let fra det, som vi har gjort. Det er mærkeligt, at de ikke har besøgt os paa sine plyndringstog — men de kommer nok engang."

"Hvor godt havde vi det ikke, du mor, ved disse tider ifjor, da vi slog engalænderne ved Colenso og Magersfontejn. Da far var hjemme, du. Men nu er de borte. Isak er død. Far og Jakob med kommandoen, og fienden herjende og plyndrende i landet."

"Det bliver nok værre, end det nu er. Eng= lænderne bliver grusommere og grusommere for hver dag. De brænder og skjænder overalt. I Heilbronn dræbte de gamle fru de Billiers esterat have sriet huset af. Og vi, som troede, at eng= lænderne var civiliserede mennesker, og nu fører de frig værre end kafferne." — Fru de Rey reiste sig og vilde gaa.

I det samme sprang lille Jan bort til moderen og greb hende i armen: "Naar far kommer hid," sagde han, "bliver jeg med, mor."

"Snaak, barn," svarede fruuen, "du er for ung til det. Du vil vel ikke forlade os."

„Men jeg kan jo styde og ride godt — du mor.“

„Ja ja, gutten min. De tider kan komme, da du ogsaa maa ud og kjæmpe for dit land —; men lad os ikke mere tale om disse sørgelige ting. — Det er bedst, jeg gaar og stiller med maden,“ og med disse ord tog fru de Rey kaffekanden og fopperne og gif.

Solen var kommet høiere op paa himmelen og sendte nu sine straalers næsten lodret ned paa den glødende sand.

Lufsten bevægede sig neppe, og syntes ligesom en sovendes aande at stige og falde.

I farmen holdt fru en paa at stille maden, medens datteren sad og spandt og lille Jan sprang ude i haven. Da kom pludselig kafferen Jim styrrende ind og skreg: Baasin — mange mennesker kommer — Baas kommer. —

„Kommer far? Der gif et smil over fruens ansigt; hun kaldte paa datteren og gif ud for at se.

Store støvskyer rullede op i det fjerne. — De kom nærmere og nærmere. — Snart var de kun et par km. fra gaarden; der hørtes sang og brøl — og ud af røgen kom — ikke veldets solbrændte sønner — men khatklædte Tommis. En liden

rytterafdeling blev detacheret fra hovedstyrken og sprængte lige frem mod farmen —.

„Store Gud,“ sagde fruén, „det er englændere. — Hvad skal vi gjøre.“ —

Hun vendte sig om for at se efter kasserne — de havde imidlertid smørt haser og saaes nu løbe langt borte.

„Jan!“ — Hun havde neppe skreget dette, før afdelingen red ind paa gaarden. Rytterne sprang af og chefen, en ung, snobbet kaptein, kom lige bort til døren.

„Fru de Rey formoder jeg,“ spurgte han ipodsk.

„Ganske rigtigt.“

Kapteinen smilte, snoede sine munstacher.

„Hvor er Deres mand?“

„J felten naturligvis. Hvor skulde han ellers være!“ Fruen blev bleg. Hun forstod saa godt englændernes hensigt.

„En rebel altsaa,“ udbrød officeren. — „Kjæmpe for en fortabt sag. — Bah. Ifølge lord Roberts' proklamation har De øieblikkelig at udlevere forraad og proviant og saa forlade huset. De faar 5 min. til at ordne Dem paa.“

Hvor stolt følte han sig ikke da han udtalte dommen.

Høit opreist stod fruén; hendes brune øine

lyste og kenderne glødede ligesom af det røde gjen-
skin af solen.

„Med hvilken ret tør De brænde vort hus?“
spurgte hun endelig.

Kapteinen traadte overrasket et par skridt til-
bage.

„De vil vel ikke modsætte Dem Hs. majestæts
regjering.“

„Dgfaa et spørgsmaal. Vi kjender ingen anden
regjering end Steijns.“

„Bah — hvilken myndighed har expræsidenten
nu. Han har jo ingen regjering og ingen hoved-
stad. — Fristaten er annekteret og De har at lystre
ordre. — Deres mand er paa kommando, desuden
er jernbanelinjen brudt lige ved, og ifølge lord
Frederick Roberts' proklamation skal alle huse i 10
miles omkreds brændes.“ —

„Men hvorledes kan da jeg hindre, at vor egen
jernbanelinje bliver brudt, naar ikke lord Roberts
og hans 200,000 mand kan gjøre det.“

Kapteinen stod en stund forlegen. Han følte
faa godt sandheden i boerkonens ord og havde
derfor intet svar. Han indtog stram militær hold-
ning og skreg: „Ingen ræsonnementer. — De har
at lystre ordre. — Kom gutter!“ — og dermed
skjov han fruuen tilside og styrtede ind efterfulgt af
hele horden.

Hvor frydede ikke Tommies sig over at kunne plyndre. De knuste speilene, stak til sig de kostbare ting de fandt, slæbte melsækkene og forraadene ud, knuste borde og stole, rev ned gardinerne, kasted dem i en haug i spisestuen og slog parafin over. Med skrig og brøl drog de husets vakre, lille harmonium ud, og jubelen steg, da en korporal satte sig og begyndte at spille. Det var som om helvede havde sluppet sine dæmoner løs. Tommies blev vildere og vildere; nogle løb ud i haven, trampede paa blomsterne og huggede frugttræerne ned, andre morede sig med at skyde ned kvæget, som de ikke vilde drage med sig. Det var disse heltmodige „gentlemen in khaki“, som Swinburne og Kipling har besunget.

Imidlertid havde fruen samlet sammen nogle saa ting og begav sig ud med sine barn. Bludselig løb en lang, mager sergeant mod dem, greb den unge, vakre pige om livet, kyskede hende trods hendes fortvilede modstand og vilde drage afgaarde med hende, da lille Jan styrtede frem, knyttede næven mod englænderen og skreg: „Dør du vove at røre min søster.“

Sergeanten lo høit og vendte sig mod sine kamerater. „Ni, ai — gutter — knib den lille fyren der, saa har vi en krigsfange mere.“ —

En sten fusede gjennem luften, sergeanten slap

pigen, slog ud med armene og faldt, men rejste sig snart igjen, blodig og tilsmudset.

Ude af sig selv af raseri drog umennesket frem sin revolver, rettede den mod lille Jan og trykkede af. Et skjærende skrig — — Jan tumlede, faldt og stønede tungt — forsøgte faa at rejse sig, — en blodstrøm stod ham ud af munden og randt nedover vesten — han sukede, faldt tilbage og var død.

Fru de Rey stod en stund som lamslaaet, medens store taarer randt nedover hendes kind — derpaa styrtede hun frem i fortvilelse og vilde knæle ned ved liget da officeren brutalt greb fat i hende og slyngede hende tilside og skreg:

„De fem minutter er forbi.“

Ude af sig selv af smerte knyttede hun haanden mod ham og skreg: „Usle barnemorder — dræb ogsaa mig. — Jeg er beredt til at dø.“

Kapteinen smilte haanligt. Soldaterne spændte hanen. Nogle nærmede sig og greb fat i fruen og holdt hende fast.

„Kaptein Maxwell.“

En høi mørk mand i generals uniform red ind paa gaarden efterfulgt af et par officerer. Det var general lord Leslie Munter, hærens chef. Han havde fundet tiden for lang og kom nu selv for at se, hvad der var paa færde.

Maxwell sprang bort.

„Fruen vover at protestere Deres herlighed. — En liden rebel truede vore folk, var selvfølgelig nødt til at skyde ham.“

„De har handlet ret, kaptein Maxwell,“ svarede generalen. „Det var guttens egen skyld. Giv fanden i fjærringen. — Dog — De kan føre hende og datteren med Dem. Saadanne folk er farlige. — Men se til at redet øieblikkelig bliver brændt.“

Generalen hilste og red ud.

„Sergeant Jones. Tag med Dem et par mand og stik ild paa huset.“

Kapteinen steg til hest, gav et par soldater ordre til at føre kvinderne ud, og snart efter red hele skaren afsted.

En rude sprang — saa en til — endnu en. — Det knitrede og spragede. Querne slog ud, sliffede langsmed væggen, naaede snart taget og slog høit op mod himlen. En tyk røg bølgede udover karooen og traf nordover.

Men langt ude paa fletterne fjørte to kvinder, omgivet af en række af Tommies, der jublede og skreg over sin heltedaad.

En vindpust bragte røglugten frem. Kvinderne vendte sig om, saa luerne, der slog op mod himlen og røgen, der traf udover landet. De skjulte ansigtet i sine hænder og græd.

Andet kapitel.

3 Maanestien. — De Key kommer. — Jans begravelse. — Ruinen. — „Vi mødes engang Lord Runter“.

Som et eventyr, saa straalende og skøn var maanestjensnatten. I mat sølvgraat svævede hvide skyer paa det graablaa firmament.

I syd laa en svag gul farve over himmelen, medens en dyb graa bedækkede den i nord.

Jorden flimrede hvidt, som en diamant. Alle gjenstande syntes at vokse i dette lys og fastede lange graablaa skygger — —.

Uf og til kunde man langt i horisonten se røde skjær — det var branden fra farmene, — det viste, at general Runters armé havde marscheret der paa sit hærje- og plyndringstog.

Det røg endnu af de Keys farm. Det kogte ligesom i ildmørjen, der delvis skjultes af graasort aske. Hvor forandret var ikke den vakre eiendom.

Frugtræerne laa nedhuggede, havegjerdet var nedbrudt, brændte forkullede bjelker og gjenstande laa overalt. Kun piben stod igjen og strakte sine tilrøgede former op mod himmelen. Dig af okser laa paa gaarden og gjorde stanken og uhyggen end værre.

Lille Jans lig laa endnu der. Der var kommet et vildt barskt træf over ansigtet; som han laa der bleg blodig syntes han at anraabe himlen om hævn for englændernes skjændselsgjerning.

De flygtede kaffere havde endelig taget mod til sig, var vendt tilbage, havde fundet Jans lig og holdt nu paa at grave en liden grav i det sydvestflige hjørne af haven.

Lys — hvad er det for en lyd i det fjerne.

Kafferne stanser, staar forskræmte og lytter.

Nu høres lyden tydeligere. — Det er hestetrampen. Er det englændere —? Nei — snart sees en mørk skare dukke frem — det er Beldets kraftige sønner.

Der var gamle, hvidhaarede bønder, furede og veirbidte, der var kraftige, solbrændte mænd i sin bedste alder, der var unge gutter paa 14 aar. Alle havde de den bredbræmmede hat og mausergeværet. Fra enkeltes sadler dinglede en mægtig kaffekjedel frem og tilbage.

Det var tydeligt, at de havde lidt meget ondt, de var smudsige, støvede og forrevne; men der var i enhver's ansigt et stolt seigt præg, der tydede paa, at de var bestemt paa at føre kampen lige til den bitre ende.

Saadanne var de folk, mod hvem England havde sendt 400 000 mand og som de ikke kunde betvinge uden ved at snigmyrde kvinderne og børnene.

I spidsen red en mand, fem fod høi, kraftig bygget. Han var klædt i en liden blaa „cutaway“, engelske ridebukser og læderstøvler og med en liden hat paa hovedet. Han havde et mørkt, bronset ansigt, et tyndt sort skjæg, smaa gjennemtrængende øine, og skarptskaarne læber — — en staalsat, helstøbt mand, var det, som var skarens fører. Det var den frygtede kommandant de Rey, som med sine 1200 Burghers var paa marsch vestover og nu skulde indom sit kjære hjem.

Han talte ikke meget idag. Han saa bare stivt fremover, om han kunde opdage noget af huset, men en kopje laa iveien.

De kom nærmere. En sterk røglugt slog mod dem. Kommandanten blegnede. Huset skulde vel ikke være blevet brændt? Han den sterke mand, der aldrig havde bævet for nogen fiende, blev pludselig urolig ved tanken paa sine kjære.

Endelig var man ved kopjen og nu saa alle tydelig den brændte farm.

Der gif et mørkt træk over kommandantens ansigt, han bed tænderne sammen, som om han vilde undertrykke en voldsom smerte.

„Truter!“ raabte han og vinked paa en gammel, hvidhaaret kommandant. „Lad folkene leire sig her bag om kopjen; De, feltkornet Mentjes, tag 50 mand med Dem og følg mig.“

Han satte sporene i hesten og sprængte frem langt foran de andre, der forgjæves forsøgte at indhente ham.

I rasende fart jog han ind i gaarden og stødte straks paa kafferen Jim.

„Hvor er min hustru?“ raabte han.

„Engelskmand kom imorges. Brændte gaarden og tog Baasin med sig — —.“

„Og Sanna og Jan?“ stønnede kommandanten. „Klein Baasin ogsaa borte og Jan“. — Kafferen saa op paa sin herre; vidste ikke om han turde sige det. — „Svar, hvad er det med Jan“, skreg de Rey i den høieste spænding.

„Jan død, Baas.“

Den sterke mand vaklede:

„Hvad siger du? Jan død.“

„Ja Baas — han ligger borte i haven — der —.“ Kafferen pegte.

Han steg af hesten og gik efterfulgt af de øvrige over de nedhuggede træer hen til den opfastede grav. Det kvak i den jernhaarde, ubøielige friger, da han stod ligeoverfor sit barns lig.

Han knælede ned, saa længe paa sin døde søn, trykkede saa et kys paa hans pande, derpaa reiste han sig tungt og vendte sig om mod folkene.

„Glem ikke dette Burghers“ begyndte han. „Se her, hvorledes englænderne fører krig. De skaaner ikke engang de smaa barn. Hold derfor fast ved landet og kjæmp — Glem heller ikke, tilføiede han, navnet paa den mand, der har hærjet hele egnen og dræbt vore kvinder og børn. Det er ingen anden end Lord Runter, som har begaaet dette mord. Ingen anden engelsk general er her nu“. Han stansede, saa paa liget og fortsatte. „Ja Burghers, englænderne har ikke engang undt Jan en grav. Han er død som en martyr for vor hellige sag. Lad ham da saa en smuk begravelse.“

En af de ældre forrettede som prest, han talte saa vakkert om den lille helt, talte saa varmt og inderligt, at alles øine var fugtige. Da jordpaafastelsen var færdig, og graven fastet igjen, stod de længe i tausshed.

De Rey stod længe stille ved sønnens grav. Han faldt saa paa knæ, bad længe og inderlig til

sin Gud, gif saa bort til ruinen, der saa magiff
uhyggelig ud i maaneskinnet.

Han saa længe ned i gruset, som om han
gjenkaldte sig de hyggelige stunder, han her havde
tilbragt. Han tænkte paa den dag, da han førte
sin hustru ind i det nybyggede hus, paa de fælles
glæder og sorger, paa det arbejde, de havde havt
med at saa opdyrket jorden — og nu var alt paa
nogle saa minutter ødelagt af raa soldaterhorder.
Endelig rettede han sin kraftige skikkelse op, vendte
sig mod sine folk og sagde: „Merk jer, denne farm
har kostet mig 2 000 pund sterling, men den skal
koste England millioner.“

Han gif bort til hesten, svang sig op, kastede
endnu engang et langt blif paa ruinen. Med et
hævede han haanden, og idet han gav hesten sporene,
mumlede han: „Vi mødes nok en gang, lord Runter.“

Men ude fra Beldet lød en fjern harmoniff
klang ligesom toner af en vindharpe gjennem den
stille nat. Det var en hymnes høitidelige melodi,
ikke høi, men som fra folk, der graad over frigen.

Tredie kapitel.

J Runters leir. — De Keys bedrifter. — Kitcheners
telegram.

General Runter sad i sit telt og studerede
ivrig nogle skitser og kroatier, der laa udbredt foran

ham. Af og til gif et misfornøiet træt over hans ansigt, og han mumlede en ed.

Der var gaaet et aar siden den dag, da han brændte de Reys farm. Han havde lidt mange nederlag, men stod alligevel høit hos det engelske folk. Han havde stadig forsøgt at drive de Rey mod blokhustlinjerne og der gjøre det af med ham, men den slu kommandant havde stadig forstaaet at sprænge ringen og komme sig væk. Over bjerg og dal, over elve og spruite, over Afrikas glødende sand var marschen gaaet.

Langt i det fjerne kunde man se de Reys skarer, men hvergang han skulde slaa til, var kommandanten og hans folk som sporløst forsvundne.

I den sidste tid var de Rey aldeles undsluppet ham, hans speidere og rekonoceringspatruljer havde gennemstøvet hele distriktet paa kryds og tværs, men ingen boere var at se.

„Hvor fanden er den fordømte hollænderen,“ udbrød generalen rasende og stampede med benet. Telt døren for op, og ind traadte adjutanten med et telegram.

„Deres herlighed!“ sagde han.

Generalen tog papiret og læste det hurtig igjennem. Det lød:

„Generalløitnant lord Runter!

General de Rey har igaar fanget oberst Codrington i nærheden af Roodeval. Forsøg saa hurtig som mulig at drive ham mod Baal. Baget opererer fra Lindley. Tucker og Kenny fra Botchefsstrom. Forstærkninger affendt.

R i t c h e n e r .“

Generalen kastede telegrammet fra sig med en ed.

„At den fordømte boeren har været ude igjen,“ mumlede han halvhøit.

Han saa en stund paa kortet, sad saa i dybe betragtninger; endelig vendte han sig mod adjutanten og sagde: „Sig bataljonscheferne, at de straks skal begive sig hid. Lad dog først folkene underrettes om, at udrykning er forestaaende.“

„Sr. general!“ Adjutanten gjentog ordren, hilste og forsvandt. Lord Runter lænede sig tilbage i feltstolen, tændte en cigar og hensank i drømmerier. Han saa sig i tanterne feiret som engelsk nationalhelt med brystet fuldt af ordener. Han syntes, han hørte jubelen fra mængden, naar han steg iland i Southampton.

Med et reiste han sig op, lagde kortene til rette, ordned sig lidt, satte sig saa igjen og gjentog for sig selv:

„Denne gang skal han ikke komme unda, saasandt jeg heder Runter.“

Fjerde Kapitel.

Paa liv og død. — Over Magaliesbergs vilde fjelde. —
Frelst.

Kommandant de Rey var i klemme.

I en uge havde han flygtet uafbrudt for general Runters arme, fra øst og vest rykkede andre engelske afdelinger mod ham, snart vilde han være indesluttet af Baalfloden paa den ene side og englænderne paa den anden — og der var hans tilfangetagelse utvilsom. Fanges? Nei. Han havde fra høiderne ved Baardenberg seet Cronje kjæmpe sin fortvilede dødskamp mod den 10-dobbelte overmagt, han havde paa Majubadagen seet det hvide slag vaie over boerleiren, han havde seet Brinslow overgive sig uden sværdslag oppe i Brandwater Basen og tusindvis af Burghers gaa over, der glemte sit land i nødens stund; men selv blive fanget og sendt over til St. Helena. Nei. Før vilde den stolte boerkommandant dø end at overgive sig. Han havde intet mere at miste. To af hans sønner var døde, 1 var krigsfange i Diytiawala paa Ceylon, hans hustru var død i konsentrationsleiren og datteren laa farlig syg. Men hvad skulde han gjøre. Ride tilbage til fristaten? Det var nu en umulighed. Runter var ikke mange mil efter, desuden at forsøge overgang over Baal-

floden med trætte heste og folk vilde være den rene galsskab. Foran ham laa de utilgjængelige Magaliesbjerge, en vild, veiløs række af fjelde, i vest var der kun 3 pas, som han muligens kunde slippe igjennem. Commando Neck, Olifants Neck og Magatos Neck, men de var allerede besat af briterne.

Frem maatte han; det gjaldt livet; men kun et mirakel kunde redde ham her.

Burghers saa fortviled ud og hang med hovedet; de var saa trætte efter den lange marsch. Af og til red en bort til de Rey og spurgte ham: „Hvor skal vi hen, kommandant?“ Et spørgsmaal, som de Rey ikke besvarede. Snart var de lige ved foden af de vilde fjelde. I horisonten begyndte Runters afdelinger at dukke op. Nu gjaldt det at handle.

De Rey saa sig om. Nei, det var ikke muligt at komme væk paa nogen kant.

Han rettede sig op i sadelen og skreg: „Vi maa over Magaliesberg, Burghers. Kom med.“

De gamle boere rystede paa hovedet; aldrig var noget menneske gaaet over fjeldene, hvorledes skulde da en hær med trætte heste kunne gjøre det?

„Over, Burghers, før det er forsent. Vi kan, vi tør ikke give os“, skreg kommandanten og sprængte opover efterfulgt af sin stab.

Det var ligesom kommandantens raske beslutning ansporede folkene.

Uden at knurre fulgte de efter de Ren, der i dette øieblik var som en levende fane for dem.

Man kunde se ham ride langt foran de øvrige; af og til vendte han sig for ved raab at opmuntre sine folk. Bjerget blev steilere og steilere. Hestene slog med forbenene, forsøgte at komme videre opover, men magtede det ikke; hest og mand gled nedover.

Det var intet andet at gjøre end at stige af.

Burghers greb hestene ved tøilen og bevægede sig langsomt opover, stadig opover; men tydeligere og tydeligere saaes de mørke masser paa fletterne.

Nogle begyndte at fortvile over stillingen.

„Vi kommer ikke op“, lød det tilslut over hele hæren.

Kommandanten stansede, pegte paa toppen og skreg: „Frem Burghers. Op maa vi. Stol paa Herren, han hjælper nok sine i nødens stund. Han reddede israeliterne fra Farao, han har reddet os mangen gang før, hvorfor skulde han ikke hjælpe os nu?“

Han vendte sig og gik igjen opover.

Endelig naaede han toppen.

Ranf og fjæf stod han deroppe, „den mørke Christian“, som hans folk kaldte ham og saa paa det herlige panorama. Morgenen var saa vakker,

saaledes som man kun finder den under de varme zoner; ingen sky var synlig paa himlens blaa.

I øst glødede det som smeltet guld og purpurrene lysstraaler steg høit paa himlen; solen var netop steget over horisonten. Over floddalen dybt dernede hvilede endnu et graat morgenlys, taagen hævede sig fra flodens stille hvidglinsende strøm og en svag luftning viftede gennem dalen.

Til venstre stødte to elve sammen, begge de forenede vande udvidede sig til en liden sjø, i hvilken der hævede sig en liden ø, hvis yppige, grønne plantevækst dannede en skarp modsætning til sjøens rolige flade.

Store klippeblokke laa langs bredderne og i de mosbevoksede, vaade kløfter voksede slanke slyngemorer og store bregner, hvis lange, fjerlignende froner svæved udover elven, der skummed over klippeblokkene.

Til højre udstrakte sig store vidder, der mod nord blev afbrudt af en høiderække.

Alt, hvor var ikke alt forandret.

Hvor var de vakre, rige frugthaver, hvor var tobakspantagerne og hvor var farmene?

Borte. Kun graa brandtomter laa der og viste tydelig de „civiliserede“ englænderes raa frigsførsel.

Kommandanten stod en stund og betragtede

i taushed ødelæggelsen; en taare duggede hans øine og han mumlede: „Bort stakkels, arme land.“

Imidlertid var boerne begyndt at klatre op paa toppen. Kommandanten vendte sig, skreg til sine folk: „Op, Burghers,“ og begyndte saa nedstigningen, der skjønt den ikke i vanskelighed kunde sammenlignes med opstigningen, dog ikke var ganske usarlig.

Uf og til gled hestene og Burghers havde det største besvær med at faa reist dem igjen; men nu kunde man tage det langt roligere end før, da der ikke fandtes en eneste englænder foran dem, og Runters arme havde nok med at lede efter de forsvundne boere.

Endelig kom man efter mange anstrengelser ned i en slugt, og snart efter stod hele boerstyrken nede paa fletten.

Efter en kort bøn til Herren for deres frelse besteg de sine heste og sprængte nordover i retning af Lichtenburg.

Femte Kapitel.

Marichen mod Dubosch. — Boerne kommer. — Cholet. —

Rytteriets flugt. — Lord Runter saaret. —

Det hvide flag.

I fem dage havde den Runteriske arme marcheret over Besttransvaals vidder, stadig efter De

Key. Afdelingen var endel formindsket, idet den nu kun bestod af 800 infanterister, 1000 kavalerister, 8 15-pundig feltkanoner, 2 mitraljøser samt en konvoy paa 100 vogne, trukket af muldyr og okser.

General Runters plan var at drive sin frygtelige fiende nordover, forene sig syd for Lichtenburg med Reensfell; der kommanderede 3000 mand og i forening med ham at overumple og fange De Key. Af og til havde man faaet føling med en liden boerafdeling; men man havde endnu ikke faaet noget at se af hovedstyrken.

Det var en stille morgen. Solen var endnu ikke kommen frem, da hæren brød op fra leiren; men enkelte svage lysstraaler i øst viste, at den ikke var langt borte.

Patruljer kunde sees langt væk gennemstreife egnen. Ordonnancer sprængte frem og tilbage med meldinger.

„Jngen boere at se,“ lød det stadig. Der var liv og lystighed blandt soldaterne. Enkelte gif og smatted paa fine piber, nogle fortalte historier, andre sang det fra 1877 saa bekjendte:

„We do not care to fight,
but by Jingo
if we do,
we take the russian Bear
and Konstantinople too.“

Lidt efter lidt blev lysstraalerne sterkere og sterkere, og nu brød solen frem over kopjerne og kastede sine straaler henover kolonnen.

Snart havde man den lille flække Lubosch i sigte, da der pludselig blev en voldsom forvirring blandt træddyrene. Muldyrene sparkede og spændte, kjørte vognene ind i hinanden, saa enkelte knustes og væltede, okserne brølede og stødte med hornene. De indfødte drivere forsøgte at stanse paniken, men alt var forgjæves — muldyrene, okserne og hele konvojen drog i rasende fart nordover.

Sangen stansede i gelederne og der gik et raab gjennem hele kolonnen: „Boerne er bag os.“

Runter vendte sig og saa nu tydelig hele boerskaren i vild galop 4 km. bag sig.

I en saadan farlig stilling, hvor det gjælder livet, kommer det an paa, at man ikke mister sin aandsnærværelse. Generalen viste her, at han var en dygtig kriger. Klare, greie ordre blev givet, artilleriet afprodset og størstedelen af rytteriet sendt til bagtroppen for at tage mod boerschotet.

Det var et vakkert skue at se boerveteranerne sprænge frem.

I kort galop kom de ridende i 5 linjer i

aaben orden, skreg og svingede sine rifler, medens de styrede lige mod bagtroppen og truede med at ride over og igjennem.

Det var et af disse fine gamle kavalleriangreb, der saa ofte har knust hele kolonner til atomer, som de Rey nu benyttede sig af. Snart var de paa 1500 meters hold.

En voldsom fræsen, knitren og bragen lød fra den britiske bagtrop. Infanteriet begyndte beskydningen og sendte salve paa salve mod de fremstormende boere.

Huuisch — fusede en granat, saa en til og endnu en. De engelske feltkanoner begyndte at spille med og sendte granaterne hvislende gjennem luften.

Pom pom — fræsede mitraljøserne og overskyllede det foranliggende terræn med en fugleregner.

Jorden drønnede, det bragede og tordnede, det fræste og knitrede i denne helvedeskoncert.

Enkelte boere vaskede i sadlen, slog ud med armene og faldt, men resten stormede frem med heltetmod.

De reiste sig op i sadlen, fyred et par skud og sprængte saa videre frem.

Det var ligesom en stormbølge, hvis magt ingen kan modstaa.

De Rey reiste sig halvt op, gav nogle knappe ordre og nu skede en forandring.

Medens centrum red lige frem, svingede fløiene om begge flanker, og det saa et øieblik ud, som om hele bagtroppen skulde rides sønder og sammen.

Da sprængte det britiske kavalleri frem, kom understøttet af artilleriet og infanteriilden næsten helt frem, men blev her drevet tilbage ved et nyt, voldsomt chok.

Boerne skjød som rasende, sprængte stadig frem mod artilleristerne, men bagtroppen var dem endnu for sterke; de maatte tilbage. Baany gif de Rey frem med alle sine folk. De dukkede op overalt og sprængte lige op mod riflemundingen, skjød ned infanteristerne, der understøttede kanonerne.

De britiske kavallerister tabte modet; de blev aldeles magtstjaalne af boerveteravernes rasende angreb og der opstod en formelig panik blandt dem. De satte sporene i hestene og sprængte væk, medens mauzerfuglene surrede om ørene paa dem.

„Flygt, hvo som flygte kan,“ var løsenet.

Nu aabned boerne en frygtelig ild. Det smaldt overalt omkring de ulykkelige englændere, der tumlede den ene efter den anden og farvede karoen end rødere med sit blod.

Det var nu klart for lord Runter, at stillingen var forvilet. Kanonerne var aldeles blottet og rytteriet flygtet.

Det eneste, der var at gjøre, var at træffe folkene tilbage til en forsvarsstilling.

Uden at bryde sig om den voldsomme fugleregn ilede han til bagtroppen og gav sine folk ordre til at vige tilbage til en liden stenindhegning, der var i nærheden, og hvor han havde anbragt en del af trokset.

Her gav han ældste officer kommandoen, galeperede tilbage til kanonerne paa høire flanke, opmuntrede soldaterne ved ord og gebærder og blev derfor en iøinesaldende skive for boerkuglene.

„Der har vi den fordømte englænder,“ skreg en høi, mørk boer til en kamerat „lad os tage ham,“ og afsted for de.

Snart var de lige ind paa ham, de kunde tydelig se generaldistinktionerne, boeren reiste sig op i sadlen, sigtede og fyrede løs.

Hesten steilede; men sprængte videre.

Endnu et skud og lorden segnede ned med hesten over sig.

Skjønt generalen var ukampdygtig og slaget efter al sandsynlighed tabt, kjæmpede de, der fra begyndelsen havde taget stødet, fremdeles med uroffet koldblodighed.

I en halv time holdt briterne ud mod boernes chok. Artilleriet fyrede løs og sendte sine projek-

tiler hvinende og skrigende ud i luften, stadig uden at ramme, soldaterne skjød saa geværene fæd i hænderne, men alt var forgjæves. Boerne for frem, den ene tumlede efter den anden; men frem sprængte de over sine kameraters lig med et mod, der neppe har sin lige i krigshistorien.

En for en faldt artilleristerne, døde og saarede; men endda betjente de gjenværende feltkanonerne og pomponerne.

Bed 10-tiden om morgenen dannede boerne freds om kraalen. *) De demafferede et par 15-pundinger og begyndte med disse at bombardere den engelske styrke.

Det engelske artilleri blev bragt til taushed og infanteriet nødt til langsomt at retirere mod kraalen.

Der var intet, som nu længere hindrede boerne fra at fringsætte stillingen, som under dens sterke og konsentrerede ild snart blev uholdbar.

Den engelske ild stilned af. Midt under de døendes jammer og de saaredes eder og forbandelser hørtes tydelige raab paa ammunition. „For Guds skyld, ammunition. God damned. Bloody boers.“ Men ingen ammunition var forhaanden; muldyrene og okserne var løbet affted med den, og alt var nu i boernes hænder. Nogle slængte i fortvilelse

*) En kafferhytte eller indhegning.

riflerne væk, andre satte bajonetten paa og styrkede frem til angreb; men uden nytte. Efter nogle minutters vild fægtning var alt forbi.

Boerne galoperede langs linjen og fyrede fra sine heste paa enhver mand, der viste den ringeste tilbøielighed til modstand, indtil de naaede kanonerne, som nu faldt uskadte i deres hænder.

En officer greb et lommestørklæde og hængte det paa en bajonet. Det hvide flag kom op.

General lord Leslie Runter, senior i den britiske-sydafrikanske armé, var de Reys fange.

Sjette kapitel.

Kommandantens hævn.

Kampen var endt med englændernes fuldstændige nederlag. Døde og saarede laa overalt, der hørtes jamren og forbandelser, bønner og eder, muldyrenes hvinen og oksernes brøl, og knuste vogne laa langsmed veien, forskræmte heste for omkring og øgede forvirringen og uhyggen.

Først da de Rey selv kom til, blev orden gjenoprettet. Han talte venlig med de fangne og brugte ubønhørlig svøben paa de burghers, der vilde modsætte sig hans befalinger.

Hvad boerne først søgte efter, var den saarede lord Runter.

Han laa lige ved kraalen. En fugle havde gjennemboret laaret, og hestens fald havde næsten knust det. Han stønnede tungt. Han syntes at være bleven ældre, og hvad havde han ikke lidt i de sidste par timer.

Dette var altsaa enden paa hans frigerbane. Han havde strævet og arbeidet for at gjenoprette sit frigerrn, som han havde mistet ved tidligere nederlag, og nu var han fange hos den mand, han selv skulde tilintetgjøre.

En sørgeligere skjæbne for en feltherre kan vel neppe tænkes.

119 Og hvad vilde vel boerne gjøre med ham? Kitcheners proklamation havde jo vaft voldsom forbitrelse, Scheepers og Lotter var skudt som mordere, fordi de havde vovet at forsvare sit fædreland. Kanskje de vilde tage hævn. Der dukkede op i hans erindring en brændende farm og en fortvilet mor.

Han vaagnede ved at et par boere tog fat i ham, løstede ham varsomt op i en for anledningen lavet baare og gik med ham langsomt op til de Rey, der stod i et af de erobrede telte.

De Rey var alvorlig og mørk.

Endelig var hans søns morder i hans hænder, Den mand, der havde tilintetgjort hans lykke, brændt

hans farm og drevet hans hustru ind i dødsleirene, var nu i hans vold.

Na, hvor han hadede denne mand. Hvor godt vilde det ikke være at hævne sig.

Men nu kom han værgeløs og saaret, og frelseren havde jo sagt: „Hvad J ikke vil, at andre skal gjøre mod eder, det gjøre ikke J mod dem.“

Han kjæmpede længe med sig selv; endelig blev han rolig; han havde fattet en beslutning.

Det var et mindeværdigt øieblik, da lord Leslie Runter og Christian de Rey mødtes.

Den høie, mørke kommandant, rank og spænstig, staaende opreist. Lorden liggende saaret foran ham.

De Rey tog hatten af.

Runter søgte at reise sig, famlede saa en stund efter sabelen, fandt endelig skæftet og forsøgte med sine svage kræfter at trække den ud.

Kommandanten forstod lordens hensigt. „Min herre,“ sagde han, „behold Deres sabel. De har forsvaret Dem tappert.“

Lorden saa forbausset ud. Var dette virkelig „den vilde, barbariske boer“. Han forsøgte at fremstamme nogle ord, men kræfterne svigtede, og han sank ned igjen.

De Rey knælede ned ved baaren, skar varsomt

op buksen og blottede saaret, greb efter en forbindelse og lagde den tilrette.

Der gif et taknemmeligt udtryk over Runters ansigt. Han vilde trykke boerens haand, men kommandanten rystede paa hovedet.

„Intet at takke for, min herre. Jeg gjør kun min pligt.“

„Deres pligt,“ stønnede lorden.

„Ja, min herre,“ svarede de Key, „Men tal nu ikke mere. Det gjælder livet.“

Der blev et øiebliks tausshed. Lorden vovede ikke at sige noget, saa bare taknemmelig op paa de Key, der sad i dybe tanker.

Endelig reiste boeren sig, stak hovedet ud af teltdøren og raabte:

„Feltkornet Niekerk. Spænd for lordens vogn og før den hid.“

Derpaa vendte han sig mod Runter og sagde: „Min herre! De er fri.“

E n d e.

President Krügers
LIVSERINDRINGER

fortalt af ham selv.

Efter Optegnelse af

H. S. BREDEL,
Krügers Privatsekretær.

PIET GROBLER,
Understatssekretær.

Udgivet af **A. SCHOWALTER**

Oversat af cand. theol. Strømme.

Pris Kr. 5,40, indb. 7,00.

Norske Blade skriver om dette Værk:

„Det er med en vis underlig Følelse, man griber denne Bog. Den kommer som en Epilog til et Drama, et Verdensdrama, der i tre Aar kostede tusinders Liv og Blod og vakte Had og Uvilje, Førsvar og Angreb, saalangt der læstes en Avis i Verden.“
(Morgeabladet)

„De Erindringer, der beretter om en saa interessant Personlighed som Paul Krüger, der har spillet en saa fremtrædende Rolle under den sidste Tids Begivenheder i Sydafrika vil altid læses med Interesse.“
(Aftenposten)

„Forlæggeren for Norge og Danmark, L. E. Tvedte, bringer Bogen frem i et smukt og solid Udstyr. Vi spaar dette Værk Succes paa Aarets Bogmarked. En Beretning om den store merkelige Boerhøvdings Liv fra Barndommen under de store „Trek“ til den Dag idag, da han som Olding i Landflygtighed maa begræde det Folks Vanskjæbne, som han med Klogskab og Kraft har ledet gjennem Lykkens og Modgangens Aar, fortalt af ham selv, vil bli modtat med varm Interesse i de videste Kredse.“
(Dagbladet)

„Det er et staseligt Bind paa 690 Sider i stort Format og smukt udstyret. — — — Det vil altid have sin Interesse at følge den mærkelige gamle Statsmand gennem hans lange Livs mangehaande Omvekslinger, og Bogen kan derfor anbefales Boernes Venner, som hos os sikkert er i Flertal.“
(Verdens Gang)

„Krügers lune, ofte vittige Fortællermaade og de mange Eventyr vil vistnok gjøre den populær, og hans sterke Religjøsitet vil bringe den ud i Kredse, hvorhen den ellers efter sit Indhold neppe vil ha naaet.“
(Ørebladet)

L. E. Tvedtes Forlag.